

Η ΓΑΛΛΙΑ ΤΗΝ ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ 1960

Η Γαλλία του 1968 είναι μια χώρα σε ευημερία. Στο οικονομικό πεδίο γνωρίζει μια πρωτοφανή περίοδο ανάπτυξης η οποία συνοδεύεται από σημαντικές αλλαγές ως προς την κοινωνική σύνθεση αλλά και ως προς τον τρόπο ζωής. Η εντυπωσιακή αύξηση του πληθυσμού, απόρροια κυρίως της θεαματικής ανόδου της καμπύλης των γεννήσεων στα χρόνια που ακολούθησαν τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο (babyboom), ανανεώνει ηλικιακά την γαλλική κοινωνία και προσθέτει στον δυναμισμό της. Νέες ιδέες και συμπεριφορές κερδίζουν σιγά σιγά έδαφος αναστατώνοντας την παραδοσιακή ηθική. Παράλληλα η πολιτική ζωή χαρακτηρίζεται από μια άνευ προηγουμένου σταθερότητα. Η χώρα μοιάζει να έχει κλείσει τις πληγές που άνοιξαν οι δύο πόλεμοι του 20^{ου} αιώνα, να έχει επιτύχει πλήρως την ανοικοδόμησή της και να ατενίζει το μέλλον με αισιοδοξία.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Όλοι οι οικονομικοί δείκτες συνηγορούν στην διαπίστωση ότι η δεκαετία του 1960 αποτέλεσε για την Γαλλία μια περίοδο οικονομικής άνθησης. Ο ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης αγγίζει το 6%. Η αγοραστική δύναμη των πολιτών αυξάνεται με τακτικό τρόπο. Έτσι, ενώ τα νοικοκυριά αποταμιεύουν ένα όλο και μεγαλύτερο ποσοστό του εισοδήματός τους, παράλληλα αυξάνουν κατά 4,5% ανά έτος την κατανάλωσή τους. Η ανεργία κινείται σε χαμηλά επίπεδα, κάτω από το 2% του ενεργού πληθυσμού, δηλαδή περίπου 300 με 400 χιλιάδες άνθρωποι, πολλοί εκ των οποίων βρίσκονταν πολύ απλά σε ένα μικρής διάρκειας μεταβατικό στάδιο μεταξύ δυο θέσεων απασχόλησης. Το 1968 ελάχιστοι είναι οι φοιτητές που φοβούνται ότι μετά το πέρας των σπουδών τους δεν θα βρουν μια δουλειά της αρεσκείας τους. Αναλόφρευκτη συνέπεια της ανάπτυξης, ο πληθωρισμός, μπορεί μεν να ανησυχεί τις εκάστοτε κυβερνήσεις, δημιουργεί όμως και ένα κλίμα αισιοδοξίας ότι οι ονομαστικοί μισθοί θα αυξάνουν διαρκώς. Έτσι οι εργαζόμενοι στρέφονται ευκολότερα σε μισθολογικές διεκδικήσεις, οι καταναλωτές επισπεύδουν την αγορά προϊόντων ώστε να προλάβουν την σίγουρη άνοδο των τιμών, αλλά και οι έμποροι προβαίνουν ευκολότερα σε πρόωρες ανατιμήσεις. Όταν το 1965 ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας Στρατηγός Ντε Γκολ, ανήσυχος από τις επιπτώσεις που

μπορεί να έχει στη νομισματική σταθερότητα ένας ενδεχόμενος υπερπληθωρισμός, επιβάλλει στον υπουργό οικονομικών ένα πλάνο σταθεροποίησης που επιβραδύνει κάπως την ανάπτυξη και καθυστερεί την άνοδο της αγοραστικής δύναμης, οι αντιδράσεις είναι έντονες. Το 1968 τα συνδικάτα θεωρούν ότι το εισόδημα των μισθωτών δεν αυξάνεται με τον ίδιο ρυθμό όπως εκείνο του έθνους και διεκδικούν επίμονα την επανόρθωσή του.

Η οικονομική αυτή ευημερία έχει βέβαια τα σύμβολά της. Η βιομηχανική παραγωγή γνωρίζει μια αληθινή έκρηξη από την οποία επωφελείται το σύνολο της γαλλικής κοινωνίας, το οποίο έχει πλέον πρόσβαση σε καταναλωτικά αγαθά που έως τότε θεωρούνταν προνόμιο των πλουσίων. Συγκεντροποίηση και εκσυγχρονισμός αποτελούν τις λέξεις κλειδιά της δεκαετίας. Οι περισσότεροι βιομηχανικοί εργάτες απασχολούνται πλέον σε επιχειρήσεις μεσαίου βεληνεκούς 200 με 500 ατόμων ενώ άνοδο γνωρίζουν και οι μεγάλες μονάδες με πάνω από 1000 εργάτες. Παρόμοιες αλλαγές συμβαίνουν και στον τομέα του εμπορίου όπου εμφανίζονται οι πρώτες μεγάλες αλυσίδες καταστημάτων λιανικής πώλησης, διευκολύνοντας την τάση προς κατανάλωση. Η γεωργία μετασχηματίζεται θεαματικά. Ο εκσυγχρονισμός των τεχνικών οδηγεί από τη μια σε αύξηση της παραγωγικότητας αλλά από την άλλη προκαλεί έξοδο προς τις πόλεις ενός σημαντικού αριθμού νέων, αφού οι θέσεις απασχόλησης μειώνονται. Τέλος, ο τριτογενής τομέας αναπτύσσεται γοργά, τροποποιώντας αισθητά το επαγγελματικό τοπίο. Την δεκαετία του 1960 τα $\frac{3}{4}$ των νέων θέσεων εργασίας που δημιουργούνται αφορούν σε τομείς όπως οι τράπεζες, οι ασφάλειες, η δημόσια διοίκηση, οι τηλεπικοινωνίες, οι μεταφορές. Το γραφείο αντικαθιστά το εργοστάσιο ως ο κατεξοχήν τόπος εργασίας και η κυρίαρχη φιγούρα είναι πλέον αυτή του υπαλλήλου και όχι του εργάτη.

Για πολύ καιρό ο επίσημος λόγος αναδείκνυε τις αρετές της «Γαλλίας των μικρών». Μικροϊδιοκτήτες, μικροπαραγωγοί, μικρές οικογενειακές επιχειρήσεις αποτελούσαν τη ραχοκοκαλιά της γαλλικής οικονομικής δραστηριότητας και το επίκεντρο της κρατικής προσοχής. Τη δεκαετία όμως του 1960 νέες έννοιες βγαίνουν στο προσκήνιο και κυριαρχούν στον δημόσιο λόγο. Αποδοτικότητα, παραγωγικότητα, ανταγωνιστικότητα είναι οι καινούριες αξίες που προτάσσονται από

τον κυρίαρχο λόγο και τις οποίες οφείλει να υιοθετήσει η γαλλική κοινωνία.

Όπως όμως ήδη αναφέρθηκε, η αντιπληθωριστική πολιτική του Ντε Γκολ από το 1965 δημιουργεί δυσαρέσκειες. Στις αρχές του 1968 οι απεργοί εργάτες στην Καν φθάνουν στο σημείο να λεηλατήσουν καταστήματα. Τον Μάρτιο οι μεταλλουργοί στη Ρεντόν καταφέρνουν να παρασύρουν σε απεργία πολλές άλλες επιχειρήσεις της περιοχής, ιδρύοντας μεταξύ άλλων ένα συντονιστικό όργανο ανεξάρτητο από τα επίσημα συνδικάτα και οργανώνοντας ομάδες αυτοάμυνας για να απωθηθούν τα MAT. Η φοιτητική εξέγερση του Μάη θα συμβεί σε αυτήν ακριβώς την οικονομική συγκυρία. Μια θεαματική περίοδος ανάπτυξης ανακόπτεται μερικώς και ήπια από μια πολιτική συγκράτησης των μισθών και μικρής αύξησης της ανεργίας.

ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Παρόμοιες θεαματικές αλλαγές συμβαίνουν και στο κοινωνικό πεδίο, καθιστώντας τη δεκαετία του 1960 ως εκείνη του βαθύτερου μετασχηματισμού που γνώρισε ποτέ η χώρα. Πρόκειται για το οριστικό τέλος της «αγροτικής Γαλλίας», της «Γαλλίας των μικρών», η οποία αντικαθίσταται από μια κοινωνία υλιστική, στραμμένη προς την κατανάλωση και εγκατεστημένη κυρίως σε πόλεις. Οι αλλαγές αυτές γίνονται αισθητές από τους ανθρώπους της εποχής, τροποποιούν σημαντικά τις νοοτροπίες και τις αντιλήψεις (ιδίως των νέων) και αποτελούν το φόντο πάνω στο οποίο θα λάβουν χώρα τα γεγονότα του 1968.

Οι αγρότες

Ο μεγάλος χαμένος της περιόδου είναι ο αγροτικός τομέας και γενικότερα η ύπαιθρος. Βέβαια η γεωργική παραγωγή αυξάνεται και οι αγρότες εξακολουθούν να αποτελούν το 15% του ενεργού πληθυσμού, πολύ περισσότεροι από οποιαδήποτε άλλη χώρα της αναπτυγμένης Δύσης. Όμως αυτή η πρόοδος συνοδεύεται από την προσαρμογή της παραγωγής στους νόμους της αγοράς και της αποδοτικότητας, κάτι που σημαίνει ότι οι μικρές εκτάσεις παρακμάζουν και η γη συγκεντρώνεται στα χέρια των πιο ισχυρών παραγωγών. Το αποτέλεσμα είναι ότι ένας μεγάλος αριθμός αγροτών, κυρίως μισθωτών εργατών γης αλλά και νέων, αναγκάζεται να μεταναστεύσει στις πόλεις. Οι εναπομείναντες

μπορεί βέβαια να διαθέτουν μεγαλύτερο εισόδημα και να αποκτούν σιγά σιγά ένα τρόπο ζωής παρόμοιο με εκείνο των κατοίκων των πόλεων ως προς τον οικιακό εξοπλισμό και την εκπαίδευση των παιδιών, όμως είναι υποχρεωμένοι να επενδύουν σημαντικά ποσά στη συντήρηση της γης. Έτσι νιώθουν περιθωριοποιημένοι σε μια χώρα της οποίας οι καταναλωτικές δαπάνες αφορούν όλο και λιγότερο την τροφή και την ένδυση και όλο και περισσότερο τις ανέσεις και τον ελεύθερο χρόνο. Η δυσαρέσκεια ξεσπά το 1960-1961, όταν βίαιες εξεγέρσεις συγκλονίζουν την ύπαιθρο.

Οι εργάτες

Οι εργάτες εξακολουθούν να αποτελούν την πολυπληθέστερη επαγγελματική κατηγορία, λίγο παραπάνω από επτά εκατομμύρια (38% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού), αν και άλλες κατηγορίες γνωρίζουν ταχύτερη ανάπτυξη. Βέβαια δεν συνιστούν μια ομοιογενή ομάδα, κάθε άλλο μάλιστα. Στην πραγματικότητα κάτω από αυτή την ονομασία συγκεντρώνονται υποομάδες με εντελώς διαφορετικές συνθήκες εργασίας αλλά και ζωής. Το φαινόμενο δεν είναι βέβαια καινούριο, όμως ενδυναμώνεται από τις επιπτώσεις που έχουν οι τεχνολογικές αλλαγές στην φυσιολογία των θέσεων εργασίας στη βιομηχανία. Δίπλα λοιπόν στους ειδικευμένους και καταρτισμένους εργάτες που εκτελούν πιο πολύπλοκες εργασίες υπάρχουν οι ανειδίκευτοι οι οποίοι αναλώνονται στην μηχανική επανάληψη προκαθορισμένων κινήσεων. Παράλληλα αυξάνεται ο αριθμός των μισθωτών που εργάζονται στη βιομηχανία ως μηχανικοί, τεχνικοί, υπάλληλοι γραφείου κλπ. Η απασχόληση δεν είναι πάντα σταθερή κάτι που διαιωνίζει τους επισφαλώς εργαζόμενους. Επιπλέον μεγάλος είναι ο αριθμός των εργατών που δουλεύουν εργολαβικά μέσω συνεργείων. Παράλληλα διαφοροποίηση παρατηρείται και στο καθεστώς εργασίας, ανάμεσα σε όσους έχουν μόνιμη απασχόληση και σε όσους δουλεύουν parttimeώς και στο βαθμό συνδικαλιστικής ένταξης ο οποίος είναι σαφώς εντονότερος στις μεγάλες επιχειρήσεις κάτι που παρέχει σε όσους εργάζονται εκεί ισχυρότερη προστασία απέναντι στην εργοδοτική αυθαιρεσία.

Όποια και αν είναι όμως η ιδιαίτερη τους κατάσταση, οι εργάτες δρέπουν, άλλοι λιγότερο και άλλοι περισσότερο, τους καρπούς της οικονομικής ανάπτυξης. Η αγοραστική τους δύναμη μεγαλώνει, αν και

παραμένει σε χαμηλότερα επίπεδα από τον εθνικό μέσο όρο. Οι ειδικευμένοι μπορούν πλέον να αποκτήσουν αυτοκίνητο, σπίτια με σχετικές ανέσεις και να φύγουν σε διακοπές ενώ οι υπόλοιποι ονειρεύονται να βρεθούν στην ίδια θέση. Όλοι όμως νιώθουν ότι η καταναλωτική ευημερία που κυριαρχεί στους δρόμους των πόλεων και στις διαφημιστικές αφίσες τους περικλείει λιγότερο από την υπόλοιπη χώρα. Αυτή η δυσφορία εντείνεται από τις συνθήκες εργασίας οι οποίες είναι αυταρχικές και εξαιρετικά ιεραρχικές. Τα δε διαμερίσματα που κατασκευάστηκαν βιαστικά για να στεγάσουν τους νεοφερμένους στην πόλη, αν και καθαρά, φτηνά και λειτουργικά, παρουσιάζουν το μειονέκτημα ότι βρίσκονται σε απομακρυσμένες συνοικίες, σωστές υπνουπόλεις, όπου κυριαρχεί η μονοτονία και η ασχήμια.

Η ποικιλία όμως των επιμέρους καταστάσεων δυσκολεύει οποιαδήποτε απόπειρα ενοποίησης της εργατικής τάξης. Στην πραγματικότητα δεν πρόκειται καν για μια τάξη αλλά για ένα μωσαϊκό εργαζόμενων στη βιομηχανία. Ο τρόπος ζωής και οι φιλοδοξίες τους δε διαφέρουν πολύ από εκείνες των υπόλοιπων Γάλλων. Το κομμουνιστικό κόμμα παραμένει ισχυρό στα εργατικά προάστια, η ταξική αλληλεγγύη και η επαναστατική ρητορική επίσης, όμως οι απεργιακές διεκδικήσεις είναι αποκλειστικά μισθολογικές ή αποτελούν εκδήλωση του φόβου μπροστά στις αλλαγές που επιφέρει η ανάπτυξη. Όταν το 1968 οι φοιτητές θα τους καλέσουν να συμπορευτούν στο δρόμο προς μια διαφορετική κοινωνία, εκείνοι θα αντιδράσουν αμήχανα ή και φοβικά. Και αυτό γιατί δεν ονειρεύονται πλέον να την αλλάξουν αλλά να ζήσουν καλύτερα εντός της.

Οι μεσαίες τάξεις

Η κατηγορία που θα μπορούσε να αποκληθεί «μεσαία τάξη» αποτελεί το μεγαλύτερο κομμάτι του οικονομικά ενεργού πληθυσμού και γνωρίζει τη γρηγορότερη αύξηση σε σχέση με τους άλλες επαγγελματικές κατηγορίες. Βέβαια είναι και εκείνη αρκετά ετερογενής. Από τη μια μεριά μικροέμποροι και ελεύθεροι επαγγελματίες και από την άλλη μισθωτοί δημοσίου και ιδιωτικού τομέα συγκροτούν ένα αληθινό μωσαϊκό καταστάσεων αλλά και πεποιθήσεων. Αλλιώς βιώνουν την εποχή της ανάπτυξης οι μικροαστοί της υπαίθρου, προσδεμένοι στο άρμα του καθολικισμού, της παραδοσιακής εκπαίδευσης και της ιεραρχίας, και αλλιώς τα στελέχη γραφείων, επιχειρήσεων και τραπεζών

στις πόλεις, ανοιχτά στον άνεμο της αλλαγής και κάτι παραπάνω από πρόθυμα να αποποιηθούν τις παραδοσιακές αξίες προς όφελος της καταναλωτικής ευμάρειας που συμβολίζουν τα μοντέρνα αυτοκίνητα, οι διακοπές για σκι, ή η ανάγνωση καινοτόμων περιοδικών. Δίπλα τους, οι δημόσιοι υπάλληλοι, οι εκπαιδευτικοί, οι ιδιωτικοί υπάλληλοι, σαφώς χαμηλότερα αμειβόμενοι, έχουν πλέον τη δυνατότητα να αγοράζουν καταναλωτικά αγαθά όπως το αυτοκίνητο και η τηλεόραση, να κάνουν διακοπές και να διασκεδάζουν σε θέατρα και κινηματογράφους. Σε κάθε περίπτωση όμως, και παρά την μάλλον ικανοποιητική υλική της κατάσταση, η μεσαία τάξη δυσφορεί. Και αυτό γιατί δεν έχει ακόμη πειστεί ότι πρόκειται για μια σταθερή ευημερία η οποία θα διαιωνίζεται στο χρόνο, κάτι που εξηγεί την σφοδρή αντίδρασή της απέναντι σε κάθε πολιτική συγκράτησης των εισοδημάτων αλλά και τον υψηλό βαθμό ένταξής της στα συνδικάτα. Επιπλέον, όπως και στα εργοστάσια, έτσι και στα γραφεία, στις τράπεζες ή στα σχολεία η ιεραρχία είναι αποπνικτική και οι προϊστάμενοι παράγοντες εκφοβισμού. Η σιδερένια πειθαρχία αφήνει ελάχιστα περιθώρια στην πρωτοβουλία και καθιστά τους εργαζόμενους απλά εκτελεστικά όργανα που ασφυκτιούν μέσα σε αυτή την ατμόσφαιρα υποτίμησής τους. Η εξεγερσιακή έκρηξη του Μάη θα τους δώσει την ευκαιρία να αμφισβητήσουν εκ θεμελίων τον τρόπο οργάνωσης της εργασίας τους και να συνταχθούν έως ένα βαθμό με τους φοιτητές στην απόρριψη του παραδοσιακού τρόπου ζωής και συγκρότησης της κοινωνίας.

Οι ελίτ

Στην διευθύνουσα τάξη της χώρας θα μπορούσαν να συμπεριληφθούν όσοι με διάφορους τρόπους εμπλέκονται στη λήψη αποφάσεων που επηρεάζουν δραστικά τη ζωή των πολιτών. Υπολογίζονται περίπου σε 100000 ανθρώπους. Και εκείνοι βέβαια δεν αποτελούν ομοιογενή ομάδα. Στον οικονομικό τομέα συναντάμε τους ιδιοκτήτες των μεγάλων επιχειρήσεων διπλά στους οποίους στοιχίζονται υψηλόβαθμοι τεχνοκράτες οι οποίοι χρωστούν την ανέλιξή τους στις ειδικές γνώσεις που έχουν αποκτήσει και όχι στην κατοχή κεφαλαίου και μέσων παραγωγής. Ο παραδοσιακός οικογενειακός γαλλικός καπιταλισμός συμμαχεί με τα χρηματιστικά ιδρύματα για να εμπλουτίσει το ανθρώπινο κεφάλαιό του με ικανούς μάνατζερς. Οι μικρές όμως επιχειρήσεις της επαρχίας διευθύνονται από εργοδότες λιγότερο

ευέλικτους, απόλυτα εχθρικούς σε κάθε συνδικαλιστική δράση και αυταρχικούς ως προς τον τρόπο διεύθυνσης. Το πολιτικό προσωπικό (βουλευτές, γερουσιαστές, υπουργοί, δήμαρχοι) αποτελεί φυσικά την πιο ορατή όψη των ελίτ. Δίπλα τους βρίσκονται οι ανώτεροι δημόσιοι υπάλληλοι που ελέγχουν τη διοικητική μηχανή του κράτους. Είναι σύνηθες οι τελευταίοι, ύστερα από τη συνταξιοδότησή τους, να αναλαμβάνουν θέσεις στα διοικητικά συμβούλια μεγάλων εταιριών ή κυβερνητικά αξιώματα. Βέβαια αυτή η ώσμωση των επιμέρους ομάδων των ελίτ δεν οδηγεί πάντα σε κοινή ανάγνωση της κοινωνικής πραγματικότητας. Σε κάθε περίπτωση πάντως πρόκειται για την κατηγορία που θα κλονιστεί περισσότερο το 1968.

ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Η πολύπλευρη κρίση του 1958 που οφειλόταν στην ανικανότητα της γαλλικής αστικής τάξης να δώσει λύση στο δράμα του αποικιακού πολέμου της Αλγερίας έφερε στην εξουσία με συνταγματικά αμφιλεγόμενο τρόπο τον ήρωα του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου Στρατηγό Ντε Γκολ. Πολέμιος της πρωτοκαθεδρίας του κοινοβουλίου και θιασώτης της προεδρικής Δημοκρατίας, όπου ο Αρχηγός του κράτους εκλέγεται απευθείας από το λαό και λογοδοτεί μόνο σε εκείνον, περιορίζοντας έτσι το ρόλο της κυβέρνησης και του κοινοβουλίου στην επικύρωση των προεδρικών αποφάσεων, ο Ντε Γκολ θα προχωρήσει μέσω δημοψηφίσματος σε αναθεώρηση του συντάγματος το 1958 εγκαθιδρύοντας το πολίτευμα της αρεσκείας του. Με ένα δεύτερο δημοψήφισμα το 1962, και παρά τη λυσσώδη αντίδραση του μεγαλύτερου κομματιού των παραδοσιακών κομμάτων όλων των αποχρώσεων, θα επιτύχει την απευθείας εκλογή του Προέδρου από τον λαό, ολοκληρώνοντας έτσι την αποδόμηση του παραδοσιακού κομματικού σκηνικού. Το 1965, στις πρώτες προεδρικές εκλογές με το νέο σύστημα, ο Ντε Γκολ θα επανεκλεγεί, παρόλο που θα χρειαστεί ο δεύτερος γύρος για να επικρατήσει του σοσιαλιστή αντιπάλου του Μιτεράν. Εφεξής, το μεγαλύτερο κομμάτι της γαλλικής δεξιάς θα συσπειρωθεί γύρω από το πρόσωπό του, προσφέροντάς του μετά από συνεχόμενες νίκες στις βουλευτικές εκλογές του 1962 και 1967 (38% των ψήφων) την απαραίτητη κοινοβουλευτική πλειοψηφία ώστε να εφαρμόσει την πολιτική του.

Ο Ντε Γκολ θα επιλέξει ως πρωθυπουργό τον Πομπιντού, έναν ανώτερο δημόσιο υπάλληλο με θητεία σε τραπεζικά ιδρύματα, ο οποίος θα ασκήσει με σιβαρότητα τα καθήκοντά του, διασφαλίζοντας μια πρωτοφανή για τη χώρα πολιτική σταθερότητα. Τα κύρια χαρακτηριστικά της πολιτικής των δυο ανδρών διέπονταν από την επιθυμία να ενισχυθεί η ανάπτυξη, να βελτιωθεί το βιοτικό επίπεδο και να ξαναβρεί η Γαλλία την αίγλη της στο διεθνές πεδίο. Ο Ντε Γκολ έβαλε τέρμα στον πόλεμο της Αλγερίας, αναγνωρίζοντας την ανεξαρτησία της αποικίας, κάτι που του στοίχισε την μήνη των ακροδεξιών και έβγαλε τη χώρα από το στρατιωτικό σκέλος του ΝΑΤΟ, σε μια ένδειξη ανεξαρτητοποίησης από την κηδεμονία των ΗΠΑ. Παράλληλα προώθησε τις σχέσεις με την ΕΣΣΔ, χωρίς βέβαια να εγκαταλείψει το δυτικό στρατόπεδο.

Ενώ όμως η ευημερία περιλάμβανε όλο και μεγαλύτερο κομμάτι του πληθυσμού, η δυσaréσκεια υπόβοσκε. Οι Γάλλοι θεωρούσαν ότι οι καρποί της ανάπτυξης ήταν άνισα κατανεμημένοι και επιπλέον ο αυταρχικός τρόπος διακυβέρνησης του Στρατηγού προκαλούσε αντιδράσεις. Η αντιπολίτευση, μετά τις ήττες της πρώτης πενταετίας, αναδιοργανώθηκε και ενίσχυσε την κοινοβουλευτική της εκπροσώπηση το 1967, κυρίως χάρη στις συνεργασίες ανάμεσα στα κόμματα στον δεύτερο γύρο των εκλογών. Ο πιο ισχυρός πόλος της εξακολουθούσε να είναι το Κομμουνιστικό Κόμμα (23% των ψήφων), ενώ δίπλα του προσπαθούσαν να βρουν χώρο οι σοσιαλιστές (18%) με ηγέτη τον Φρανσουά Μιτεράν και οι κεντρώοι με 13%. Όλοι τους, και ιδιαίτερα το ΚΚ, θα φανούν από επιφυλακτικοί έως εχθρικοί απέναντι στην φοιτητική εξέγερση. Όταν όμως εκείνη γιγαντωθεί και παρασύρει σε απεργίες τους εργαζόμενους γεννώντας μια αληθινή κοινωνική έκρηξη, θα επωφεληθούν και θα προσπαθήσουν να αποριζοσπαστικοποιήσουν το κίνημα, προβάλλοντας τη διέξοδο της κυβερνητικής μεταβολής.

ΑΣΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

Την δεκαετία του 1960 ολοκληρώνεται και μια διαδικασία που είχε ήδη ξεκινήσει πριν τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο αλλά που τώρα γίνεται εμφανέστερη τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά. Πρόκειται για τη ραγδαία αύξηση του πληθυσμού των πόλεων, ιδίως εκείνων με περισσότερο από 100000 κατοίκους, εις βάρος φυσικά της υπαίθρου. Απόρροια του μοντέλου ανάπτυξης της γαλλικής οικονομίας, η

αστικοποίηση δημιουργεί νέα προβλήματα στο κράτος. Το κυριότερο αφορά τη στέγαση των εσωτερικών μεταναστών. Η λύση που προκρίνεται είναι η κατασκευή μεγάλων κτιριακών συγκροτημάτων σε αδόμητους έως τότε χώρους στα προάστια των μεγάλων πόλεων. Στην ουσία δημιουργούνται εκ του μηδενός νέες συνοικίες στα περίχωρα των πόλεων. Αν και λύνουν το ζήτημα της στέγης με τρόπο μάλλον ικανοποιητικό, εντούτοις προκαλούν καινούριες δυσκολίες που σχετίζονται με τα ατέλειωτα μποτιλιαρίσματα στους δρόμους που οδηγούν προς το κέντρο, την απουσία εμπορικών κέντρων και ζωντανίας, τη αφόρητη μονοτονία της ζωής εντός ομοιόμορφων τεράστιων κτιρίων που γεννούν τη δυσφορία και την αποξένωση. Υπάρχουν βέβαια και οι πιο άτυχοι, κυρίως μετανάστες από τον ευρωπαϊκό νότο και την Αφρική, οι οποίοι είναι υποχρεωμένοι να εγκατασταθούν σε πραγματικές παραγκουπόλεις, ενίοτε δίπλα σε καινούρια πανεπιστημιακά ιδρύματα. Το 1968 οι φοιτητές της Ναντέρ, από όπου θα ξεκινήσουν τα γεγονότα του Μάη, κοιμούνται σε φοιτητικές εστίες που γειτνιάζουν με μια τέτοια παραγκούπολη. Το άθλιο θέαμα που αντικρύζουν καθημερινά δεν μπορεί παρά να ενισχύει την ευαισθησία τους απέναντι στα όρια και το μάταιο της κοινωνίας της κατανάλωσης.

Γιατί το χαρακτηριστικότερο γνώρισμα εκείνης της περιόδου είναι η επικράτηση του καταναλωτισμού ως κυρίαρχη κοινωνική συμπεριφορά. Η κυριότερη έγνοια των Γάλλων θα είναι η πρόσβαση σε καταναλωτικά αγαθά κάθε είδους, πρόσβαση βέβαια η οποία θα είναι άνιση, ανάλογα με τα εισοδήματα της κάθε συγκεκριμένης κοινωνικής κατηγορίας. Εντούτοις, και παρά τη διατήρηση ορισμένων θυλάκων φτώχειας (μετανάστες, μακροχρόνια άνεργοι, εργάτες γης), η υλική πρόοδος είναι εμφανής για τη μεγάλη μάζα του πληθυσμού. Ενώ παλαιότερα το διαθέσιμο εισόδημα κατέληγε κατά κύριο λόγο στην αγορά τροφίμων και ρούχων, τώρα τα είδη αυτά θεωρούνται δεδομένα και νέα προϊόντα, πιο εκλεπτυσμένα, κερδίζουν τις προτιμήσεις. Έτσι οι Γάλλοι στρέφονται μαζικά στην αγορά σπιτιών, οικιακού εξοπλισμού, ηλεκτρικών συσκευών και αυτοκινήτου. Επίσης αυξάνονται θεαματικά οι δαπάνες σχετικά με την υγεία, τον πολιτισμό και τα ταξίδια. Τέλος ο ελεύθερος χρόνος γίνεται και αυτός καταναλωτικό αγαθό. Κινηματογράφος, θέατρο, βιβλία, περιοδικά, αθλητισμός μπαίνουν στην καθημερινότητα ολοένα και μεγαλύτερου τμήματος του πληθυσμού.

Ωστόσο οι Γάλλοι δεν είναι ευχαριστημένοι. Οι ανισότητες στον καταμερισμό των καρπών της ανάπτυξης αποτελούν συνεχή εστία προστριβών και προκαλούν απεργίες σε εργοστάσια και δημόσιο τομέα. Λιγότερο φανερή, αλλά πιο ουσιαστική και πολύπλευρη, είναι η δυσφορία ενός τμήματος του πληθυσμού που το 1968 εισβάλλει με ορμή και ανατρεπτική διάθεση στο κοινωνικό γίγνεσθαι. Της νεολαίας και ειδικότερα των φοιτητών.

Η ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΚΡΗΞΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ

Η οικονομική μεγέθυνση της δεκαετίας του 1960 συνοδεύεται από την εντυπωσιακή αύξηση του πληθυσμού. Άνοδος του ποσοστού γεννήσεων (περίπου 850000 παιδιά γεννιούνται κάθε χρόνο- το περίφημο babyboom της μεταπολεμικής περιόδου), πτώση της θνησιμότητας έχουν ως αποτέλεσμα ο πληθυσμός να αυξάνεται κατά 300000 άτομα το χρόνο. Σημαντική είναι η συνεισφορά των μεταναστών που εγκαθίστανται μαζικά στη χώρα μετά τον πόλεμο και οι οποίοι συνιστούν το $\frac{1}{4}$ της ετήσιας αύξησης του πληθυσμού. Ο αριθμός τους φτάνει στα 4 εκατομμύρια το 1968, ενώ ο συνολικός πληθυσμός είναι 53 εκατομμύρια. Η πλειονότητα των μεταναστών προέρχεται από τις χώρες του ευρωπαϊκού νότου (Ισπανοί, Ιταλοί και Πορτογάλοι) ενώ το $\frac{1}{3}$ περίπου έχει λάβει τη γαλλική ιθαγένεια. Συνολικά η χώρα έχει κερδίσει δέκα εκατομμύρια κατοίκους σε σχέση με το 1939. Και όλα αυτά παρά την αιματοχυσία των δύο παγκόσμιων πολέμων, κυρίως βέβαια του πρώτου (1914-1918), που είχε ως συνέπεια την μείωση του αριθμού των ενηλίκων ανδρών. Επομένως η κατηγορία που εμφανίζεται κατά κύριο λόγο ενισχυμένη είναι η νεολαία. Το 1968 οι κάτω των 20 ετών αποτελούν το 33,8% του συνολικού πληθυσμού ενώ οι 20- 64 το 53,6%. Περίπου οι μισοί Γάλλοι είναι κάτω των 30 ετών.

Η σημασία που αποκτά η νεολαία δεν είναι όμως μόνο ποσοτική αλλά και ποιοτική. Ανέκαθεν βέβαια το νεανικό κομμάτι του πληθυσμού διακρινόταν από μια διάθεση διαφοροποίησης απέναντι στους μεγαλύτερους. Το καινούριο στοιχείο είναι η συγκρότηση μιας ηλικιακής ομάδας εφήβων-νέων, εξαιρετικά ανομοιογενούς ως προς την κοινωνική της προέλευση, ως μιας κατηγορίας αυτόνομης, με τα

δικά της χαρακτηριστικά, τις δικές της προσδοκίες, προτιμήσεις και ενασχολήσεις, τα δικά της σύμβολα και εντέλει, στις πιο προχωρημένες περιπτώσεις, τον δικό της τρόπο ζωής. Όσο και αν οι μηχανισμοί της αγοράς προσπάθησαν, και σε μεγάλο βαθμό κατάφεραν, να την αφομοιώσουν, παρέχοντας μια καταναλωτική διέξοδο στις επιθυμίες της, είναι αδιαμφισβήτητο ότι οι κατεστημένοι θεσμοί αδυνατούσαν να καταλάβουν τί ήθελαν οι νέοι της εποχής εκείνης. Αυτοί οι τελευταίοι χονδρικά διακρίνονταν από δύο φαινομενικά αντίρροπες διαθέσεις. Από τη μια η επιθυμία να επωφεληθούν στο μέγιστο βαθμό από την κοινωνία της αφθονίας που ανοιγόταν μπροστά τους, να ζήσουν με τρόπο ανέμελο και, απαλλαγμένοι από το άγχος της υλικής επιβίωσης, να αναζητήσουν καινούριες πνευματικές και ηθικές ελευθερίες. Και από την άλλη, η απόρριψη αυτής ακριβώς της κοινωνίας, η οποία εξακολουθούσε να συγκροτείται γύρω από μια παραδοσιακή ηθική και η οποία ήταν συλλογικά υπεύθυνη για τις τεράστιες αδικίες και ανισότητες που γεννούσε.

Η αμφισημία αυτή συναντάται σε όλες σχεδόν τις εκφάνσεις της νεανικής ιδιαιτερότητας. Έτσι οι νέοι της εποχής μαγεύονται σταδιακά από τα νέα μουσικά και κινηματογραφικά είδωλα, ξοδεύουν σημαντικά ποσά σε δίσκους, κονσέρτα, κινηματογράφο, αφίσες και περιοδικά. Όμως, η ροκ και μπλουζ μουσική είναι φορέας έντονων πολιτικών μηνυμάτων και ασκεί συχνά κοινωνική κριτική από ελευθεριακή σκοπιά. Επιπλέον, η παραδοσιακή αστική ηθική και η πειθαρχία που κηρύττουν το σχολείο, η οικογένεια και η εκκλησία μοιάζει όλο και πιο αναχρονιστική. Οι μίνι φούστες και τα τζιν παντελόνια κυνηγιούνται, η άμβλωση απαγορεύεται και λειτουργούν ξεχωριστές φοιτητικές εστίες για αγόρια και κορίτσια. Τα περισσότερα λύκεια στο Παρίσι δεν είναι μικτά ενώ οι μαθητές που έχουν μακριά μαλλιά ή φορούν αθλητικά παπούτσια τιμωρούνται. Τα κορίτσια είναι ακόμη πιο ανελεύθερα. Δεν τους επιτρέπεται να έχουν βαφτεί και είναι υποχρεωμένες να φορούν ποδιά. Χρειάστηκε να γίνει υπουργικό συμβούλιο ώστε να επιτραπεί στους φοιτητές να επισκέπτονται τις εστίες των φοιτητριών.

Συνοπτικά οι νέοι αποτελούν τον αδύναμο κρίκο της σταθερότητας που συνέχει τη γαλλική κοινωνία του 1960. Οι παραδοσιακές αξίες της εργασίας, της οικογένειας, της ιδιοκτησίας τους εμπνέουν λίγο. Υπάρχει μια εμφανής αναζήτηση του διαφορετικού και αυτό εκφράζεται λιγότερο μέσω πολιτικής στράτευσης και περισσότερο μέσω μιας

αμφισβήτησης του τυπικού ή άτυπου πλαισίου ζωής, η οποία βυθίζει τους μεγαλύτερους σε αμηχανία. Μουσική, ντύσιμο, ναρκωτικά, σεξουαλική απελευθέρωση αποτελούν κάποιες από τις όψεις της απόρριψης της κατεστημένης κοινωνικής οργάνωσης. Ποτέ άλλοτε η σύγκρουση με την κοινωνία των ενηλίκων δεν ήταν τόσο ισχυρή. Δεν είναι τυχαίο ότι εκείνη ακριβώς την εποχή πολλαπλασιάζονται στον Τύπο οι αναφορές στο χάσμα των γενεών, ενδεικτικό του προβληματισμού για την ενσωμάτωση της νεολαίας στο κυρίαρχο σύστημα αξιών. Ο φοιτητικός χώρος θα αναδειχθεί σε προνομιακό πεδίο εκδίπλωσης της νεανικής αμφισβήτησης, θα της προσδώσει ένα πιο στιβαρό πολιτικό περιεχόμενο και θα αποτελέσει τον πυροκροτητή της κοινωνικής έκρηξης που θα συγκλονίσει τη χώρα το 1968.

Δ. Γ.